

Παρασκευή 20 Μαρτίου 2026

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ - ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ
Αμφιθέατρο Τελετών

ΥΠΟ ΤΗΝ ΑΙΓΙΔΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Υπουργείο Παιδείας, Θρησκευμάτων
και Αθλητισμού

ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΗΜΕΡΙΔΑΣ

Αθήνα, Λυκούργου 14-16, 10552
Τ. 2103249242 | E. conference@everesttravel.gr
Σαλαμίνα, Λεωφ. Φανερωμένης 1, 18900
Τ. 2104676276

www.everesttravel.gr

ΣΥΜΠΕΡΙΛΗΨΗ ΣΤΟ ΜΟΥΣΕΙΟ & ΣΤΗΝ ΤΕΧΝΗ

LAB AUTISM

ΥΠΟ ΤΗΝ ΑΙΓΙΔΑ
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Υπουργείο Παιδείας, Θρησκευμάτων
και Αθλητισμού

Παρασκευή 20 Μαρτίου 2026

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ - ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ
Αμφιθέατρο Τελετών

ΒΙΒΛΙΟ ΠΕΡΙΛΗΨΕΩΝ

Πολιτισμός για Όλους: Η Συμπερίληψη στο Μουσείο Μακεδονικού Αγώνα

Σταυρούλα Μαυρογένη

Καθηγήτρια, Τμήμα Βαλκανικών, Σλαβικών και Ανατολικών Σπουδών, Πανεπιστήμιο Μακεδονία,
Θεσσαλονίκη

Διευθύντρια Κέντρου Έρευνας Μακεδονικής Ιστορίας και Τεκμηρίωσης IMMA

Περίληψη

Τα μουσεία είναι θεσμοί που προβάλλουν, διατηρούν και ερμηνεύουν την πολιτιστική κληρονομιά. Αποτελούν χώρους μάθησης, έκφρασης και διαλόγου. Ωστόσο, για να επιτελέσουν τον κοινωνικό τους ρόλο, οφείλουν να είναι προσβάσιμα και ανοιχτά σε όλους, χωρίς αποκλεισμούς.

Για τα άτομα με αναπηρία, η πρόσβαση στα μουσεία δεν είναι μόνο θέμα φυσικής εισόδου. Αφορά επίσης, την προσβασιμότητα στον χώρο (ράμπες, ανελκυστήρες, τουαλέτες ΑμεΑ), την προσβασιμότητα στο περιεχόμενο (ηχητικοί οδηγοί, απτική εμπειρία, περιγραφές σε Braille ή απλή γλώσσα), καθώς επίσης την ψηφιακή προσβασιμότητα (ιστοσελίδες, ψηφιακές εκθέσεις με προσαρμογές).

Γνωρίζοντας τις καλές πρακτικές άλλων Μουσείων το Μουσείο Μακεδονικού Αγώνα και Νεότερης Ιστορίας της Μακεδονίας, μαζί την Off Stream, συνέπραξε για την εκπόνηση Μελέτης Σκοπιμότητας για τη διανοητική προσβασιμότητα ατόμων με αισθητηριακές αναπηρίες (ΑμεΑΑ) στο εκθεσιακό του περιεχόμενο. Αναγνωρίζοντας τον κοινωνικό ρόλο των μουσείων, το IMMA επιδιώκει μια ολιστική προσέγγιση της διανοητικής προσβασιμότητας των ατόμων με αισθητηριακές αναπηρίες, Στόχος του Μουσείου είναι η βελτίωση των υφιστάμενων υποδομών και ο εμπλουτισμός του εκθεσιακού περιεχομένου, ώστε να ενισχυθεί η συμπερίληψη των ΑμεΑΑ στη μουσειακή εμπειρία.

Επιπλέον, προάγεται το δικαίωμα της ισότιμης συμμετοχής των ΑμεΑ στην πολιτιστική και δημόσια ζωή της Θεσσαλονίκης, ευθυγραμμιζόμενο με τους στόχους της UNESCO (Culture2030 Indicators, 2019). Μέσα από αυτήν τη Μελέτη, το IMMA φιλοδοξεί να ενισχύσει τον ρόλο του ως συμπεριληπτικού πολιτιστικού φορέα, δημιουργώντας ένα μουσείο πραγματικά ανοιχτό σε όλους

ΣΥΜΠΕΡΙΛΗΨΗ ΣΤΟ ΜΟΥΣΕΙΟ & ΣΤΗΝ ΤΕΧΝΗ

LAB AUTISM

ΥΠΟ ΤΗΝ ΑΙΓΙΔΑ
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Υπουργείο Παιδείας, Θρησκευμάτων
και Αθλητισμού

Παρασκευή 20 Μαρτίου 2026

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ - ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ
Αμφιθέατρο Τελετών

Τα προγράμματα του Αρχαιολογικού Μουσείου Θεσσαλονίκης για την Αναπηρία και τη Συμπερίληψη. Σημερινή κατάσταση και μελλοντικές προοπτικές

Χαράλαμπος Τσούγγαρης

Αρχαιολόγος ΥΠΠΟ, Προϊστάμενος Τμήματος Επικοινωνίας, Εκπαίδευσης, Ανάπτυξης και Χορηγιών του Αρχαιολογικού Μουσείου Θεσσαλονίκης

Περίληψη

Το Αρχαιολογικό Μουσείο Θεσσαλονίκης έχει μια μακρά και πλούσια παράδοση σε εκπαιδευτικά προγράμματα, ερευνητικά προγράμματα και βιωματικές δράσεις που αφορούν σε κάθε είδους αναπηρία. Σήμερα έχει εμπλουτίσει τα μέσα που χρησιμοποιεί με τη βοήθεια της ψηφιακής τεχνολογίας και με την υιοθέτηση των αρχών της συμπεριληπτικής εκπαίδευσης. Παράλληλα συνεχίζει να βρίσκεται στην πρωτοπορία, καθώς είναι το πρώτο ελληνικό Μουσείο που έχει δημιουργήσει στους χώρους του ένα «Πολυαισθητηριακό Δωμάτιο» για χρήση των επισκεπτών του.

ΣΥΜΠΕΡΙΛΗΨΗ ΣΤΟ ΜΟΥΣΕΙΟ & ΣΤΗΝ ΤΕΧΝΗ

LAB AUTISM

ΥΠΟ ΤΗΝ ΑΙΓΙΔΑ
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Υπουργείο Παιδείας, Θρησκευμάτων
και Αθλητισμού

Παρασκευή 20 Μαρτίου 2026

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ - ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ
Αμφιθέατρο Τελετών

Συμπερίληψη στις τέχνες: Πολιτικές, πρακτικές και θεωρήσεις

Αντώνιος Λενακάκης¹, Χαρίκλεια Κανάρη²

¹ Καθηγητής ΤΕΠΑΕ ΑΠΘ

² Επίκουρη Καθηγήτρια ΤΕΠΑΕ ΑΠΘ

Περίληψη

Η εισήγηση διερευνά τον τρόπο με τον οποίο οι σύγχρονες καλλιτεχνικές πρακτικές και οι πολιτιστικές πολιτικές μπορούν να ενισχύσουν τη συμπερίληψη και να εξασφαλίσουν την ισότιμη συμμετοχή ποικίλων κοινωνικών ομάδων στη δημιουργική διαδικασία. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στον ρόλο της τέχνης στην εκπαίδευση και του θεάτρου στην εκπαίδευση ως πεδίων στα οποία η καλλιτεχνική έκφραση λειτουργεί ως όχημα ενδυνάμωσης, καλλιέργειας ενσυναίσθησης και αποδόμησης στερεοτύπων. Μέσα από παραδείγματα εκπαιδευτικών προγραμμάτων και μελέτες περίπτωσης, παρουσιάζονται πρακτικές που αξιοποιούν την τέχνη και τις θεατρικές τεχνικές για να υποστηρίξουν μαθητές με διαφορετικές μαθησιακές ανάγκες, πολιτισμικά υπόβαθρα και κοινωνικές εμπειρίες. Οι τέχνες και ειδικότερα το θέατρο στην εκπαίδευση αναδεικνύεται ως μεθοδολογία που προάγει την έκφραση, τη συνεργασία και τη δημοκρατική συμμετοχή, δημιουργώντας ασφαλείς συνθήκες για διαλογική μάθηση και δημιουργικό πειραματισμό. Παράλληλα διαμορφώνουν ένα δυναμικό πλαίσιο διασύνδεσης και συνεργασίας μεταξύ ποικίλων φορέων όπως τα μουσεία, ενισχύοντας την αλληλεπίδραση και την πολιτισμική συμμετοχή και καλλιεργώντας έναν ζωντανό πολιτισμικό και κοινωνικό διάλογο. Επιπλέον, εξετάζεται ο ρόλος των θεσμών, των καλλιτεχνών-παιδαγωγών και των εκπαιδευτικών στη διαμόρφωση ενός εκπαιδευτικού περιβάλλοντος όπου η τέχνη δεν αποτελεί απλώς διδακτικό μέσο, αλλά βασική συνιστώσα της συμπεριληπτικής εκπαίδευσης. Η εισήγηση καταλήγει σε ένα προτεινόμενο πλαίσιο πολιτικών και καινοτόμων πρακτικών που ενισχύουν τη συμπεριληπτική διάσταση των τεχνών στην εκπαίδευση και συνδέουν την καλλιτεχνική δημιουργία με μια πιο δίκαιη και ανοιχτή κοινωνία.

ΣΥΜΠΕΡΙΛΗΨΗ ΣΤΟ ΜΟΥΣΕΙΟ & ΣΤΗΝ ΤΕΧΝΗ

LAB AUTISM

ΥΠΟ ΤΗΝ ΑΙΓΙΔΑ
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Υπουργείο Παιδείας, Θρησκευμάτων
και Αθλητισμού

Παρασκευή 20 Μαρτίου 2026

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ - ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ
Αμφιθέατρο Τελετών

Το MOMUS: Ένας Ενεργός Κοινωνικός Θεσμός

Φανή Τσατσάια
Γενική Διευθύντρια MOMUS

Περίληψη

Η εισήγηση εστιάζει στον σύγχρονο ρόλο του MOMUS ως ενεργού κοινωνικού θεσμού, με έμφαση στην προσβασιμότητα, τη συμπερίληψη και τη σύνδεσή του με τις ανάγκες της κοινωνίας. Θα παρουσιαστεί η στρατηγική κατεύθυνση του MOMUS τα τελευταία έτη, μέσα από τον σχεδιασμό και την υλοποίηση προγραμμάτων που απευθύνονται σε ευάλωτες κοινωνικές ομάδες και αξιοποιούν τις μουσειακές συλλογές ως εργαλεία ενδυνάμωσης και κοινωνικής ευημερίας. Ιδιαίτερη αναφορά θα γίνει στη σημασία των συνεργασιών με φορείς και οργανισμούς, οι οποίες ενισχύουν τον κοινωνικό αντίκτυπο του Οργανισμού και αναδεικνύουν τη θεραπευτική, εκπαιδευτική και πολιτισμική διάσταση της τέχνης. Μέσα από δράσεις που αξιοποιούν τη δύναμη της τέχνης ως μέσο έκφρασης, ενδυνάμωσης και επικοινωνίας, το MOMUS επιδιώκει να δημιουργεί περιβάλλοντα ανοιχτά, φιλικά και προσβάσιμα για όλους.

ΣΥΜΠΕΡΙΛΗΨΗ ΣΤΟ ΜΟΥΣΕΙΟ & ΣΤΗΝ ΤΕΧΝΗ

LAB AUTISM

ΥΠΟ ΤΗΝ ΑΙΓΙΔΑ
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Υπουργείο Παιδείας, Θρησκευμάτων
και Αθλητισμού

Παρασκευή 20 Μαρτίου 2026

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ - ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ
Αμφιθέατρο Τελετών

Συναισθηματικά Εμπλουτισμένη Πραγματικότητα στα Μουσεία: Επισκόπηση της Τρέχουσας Κατάστασης σχετικά με την Ηθική της Τεχνητής Νοημοσύνης, την Εξατομίκευση και τη Ρυθμιστική Συμμόρφωση υπό το Πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Κανονισμού για την Τεχνητή Νοημοσύνη (EU AI Act)

Μάρκος Κωνσταντάκης¹, Κωνσταντίνος Ορδουμποζάνης², Γεώργιος Καρυδάκης³

¹ Μεταδιδακτορικός ερευνητής, Πανεπιστήμιο Αιγαίου, Τμήμα Πολιτιστικής Τεχνολογίας και Επικοινωνίας

² Υποψήφιος διδάκτορας, Πανεπιστήμιο Αιγαίου, Τμήμα Πολιτιστικής Τεχνολογίας και Επικοινωνίας

³ Καθηγητής, Πανεπιστήμιο Αιγαίου, Τμήμα Πολιτιστικής Τεχνολογίας και Επικοινωνίας

Περίληψη

Η εργασία αυτή παρουσιάζει μια επισκόπηση της τρέχουσας κατάστασης (state of the art) σχετικά με τον τρόπο με τον οποίο η Τεχνητή Νοημοσύνη (TN), η υπολογιστική των συναισθημάτων (affective computing) και οι τεχνολογίες επαυξημένης και μεικτής πραγματικότητας (Augmented και Mixed Reality) μεταμορφώνουν την εμπειρία του μουσείου. Οι πρόσφατες εξελίξεις καταδεικνύουν αυξανόμενο ενδιαφέρον για συστήματα που αναγνωρίζουν και κατανοούν τη συναισθηματική κατάσταση του επισκέπτη, προσαρμόζοντας δυναμικά το περιεχόμενο με σκοπό την ενίσχυση της βιωματικής εμπλοκής και της μάθησης. Τέτοια συστήματα αξιοποιούν πολυτροπική ανίχνευση, αλγορίθμους αναγνώρισης συναισθημάτων και τεχνικές προσαρμοστικής αφήγησης, καθιστώντας τα μουσεία πειραματικά πεδία αλληλεπίδρασης ανθρώπου-μηχανής σε πολιτισμικά περιβάλλοντα.

Ωστόσο, αυτή η σύγκλιση εγείρει κρίσιμα ζητήματα ηθικής, διαφάνειας και λογοδοσίας στην TN. Η αναγνώριση συναισθημάτων και η εξαγωγή συμπερασμάτων σχετικά με τη συμπεριφορά ενδέχεται να εντάσσονται στην κατηγορία των «συστημάτων υψηλού κινδύνου» σύμφωνα με τον Ευρωπαϊκό Κανονισμό για την Τεχνητή Νοημοσύνη (EU AI Act), απαιτώντας αυστηρή συμμόρφωση σε ζητήματα ανθρώπινης εποπτείας, επεξηγησιμότητας, δικαιοσύνης και προστασίας της ιδιωτικότητας. Τα μουσεία που υιοθετούν τέτοια συστήματα καλούνται έτσι να διαχειριστούν ένα σύνθετο τοπίο, όπου η δημιουργική καινοτομία συνυπάρχει με δεσμεύσεις ηθικού και ρυθμιστικού χαρακτήρα.

Η παρούσα μελέτη εντοπίζει πέντε κύριες προκλήσεις της τρέχουσας έρευνας:

- (1) τη διατήρηση της ισορροπίας ανάμεσα στην εξατομίκευση και την προστασία δεδομένων,
- (2) τη διασφάλιση επεξηγησιμότητας και δικαιοσύνης στα μοντέλα αναγνώρισης συναισθημάτων,
- (3) την αντιμετώπιση του κινδύνου συναισθηματικού χειρισμού,
- (4) την ενίσχυση της διαφάνειας και της ενημερωμένης συναίνεσης κατά την αλληλεπίδραση επισκεπτών, και
- (5) την ενσωμάτωση μηχανισμών συμμόρφωσης «εκ σχεδιασμού» (compliance-by-design) στα συστήματα TN των μουσείων.

ΣΥΜΠΕΡΙΛΗΨΗ ΣΤΟ ΜΟΥΣΕΙΟ & ΣΤΗΝ ΤΕΧΝΗ

LAB AUTISM

ΥΠΟ ΤΗΝ ΑΙΓΙΔΑ
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Υπουργείο Παιδείας, Θρησκευμάτων
και Αθλητισμού

Παρασκευή 20 Μαρτίου 2026

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ - ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ
Αμφιθέατρο Τελετών

Πέρα από την τεχνική αρτιότητα, το μέλλον της ΤΝ στον μουσειακό χώρο εξαρτάται από τον τρόπο με τον οποίο η ηθική σκέψη και η επίγνωση των ρυθμιστικών πλαισίων ενσωματώνονται στον σχεδιασμό και την αξιολόγηση των συστημάτων. Συμπερασματικά, οι εφαρμογές συναισθηματικά ευαίσθητης επαυξημένης πραγματικότητας σηματοδοτούν μια νέα εποχή για τη ψηφιακή μουσειολογία — μια εποχή που συνδυάζει την εμπύθιση και τη συμμετοχή με τη δέσμευση για υπεύθυνη και διαφανή Τεχνητή Νοημοσύνη.

Λέξεις – Κλειδιά: Τεχνητή Νοημοσύνη (ΤΝ), Ηθική της ΤΝ, Υπολογιστική των Συναισθημάτων, Αναγνώριση Συναισθημάτων, Εμπλουτισμένη Πραγματικότητα (XR), Επαυξημένη Πραγματικότητα (AR), Μεικτή Πραγματικότητα (MR), Μουσειακή Εμπειρία, Ευρωπαϊκός Κανονισμός για την ΤΝ (EU AI Act), Υπεύθυνη Καινοτομία, Εξατομίκευση, Αλληλεπίδραση Ανθρώπου-Υπολογιστή (HCI)

ΣΥΜΠΕΡΙΛΗΨΗ ΣΤΟ ΜΟΥΣΕΙΟ & ΣΤΗΝ ΤΕΧΝΗ

LAB AUTISM

ΥΠΟ ΤΗΝ ΑΙΓΙΔΑ
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Υπουργείο Παιδείας, Θρησκευμάτων
και Αθλητισμού

Παρασκευή 20 Μαρτίου 2026

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ - ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ
Αμφιθέατρο Τελετών

Τέχνη και Τεχνητή Νοημοσύνη στην εκπαίδευση και στην πολιτιστική εμπειρία: προτάσεις ορθής ενσωμάτωσης για τη συμπερίληψη

Δρ. Αναστασία Ζωή Σουλιώτου

Εικαστικός, Θεατρολόγος, Επίκουρη Καθηγήτρια, Μέλος του Εργαστηρίου ΨΥΧΗ, Τ.Ε.Π.Α.Ε, Α.Π.Θ.,
Καθηγήτρια - Σύμβουλος στο Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο,

Περίληψη

Η Τεχνητή Νοημοσύνη ασκεί αξιοπρόσεκτη επίδραση σε πολλούς τομείς, μεταξύ των οποίων και η τέχνη στην εκπαίδευση. Στην εργασία αυτή παρουσιάζονται παραδείγματα αξιοποίησης του συνδυασμού Τέχνης και Τεχνητής Νοημοσύνης στην εκπαίδευση σε τυπικά και μη τυπικά περιβάλλοντα μάθησης. Μέσα από βιβλιογραφική επισκόπηση και παρουσίαση καλών πρακτικών διερευνάται ο ρόλος της Τεχνητής Νοημοσύνης στη δημιουργική εκπαιδευτική διαδικασία και στην επίτευξη της συμπερίληψης. Διαπιστώνεται ότι μέσα από τη χρήση Τεχνητής Νοημοσύνης η καλλιτεχνική εκπαίδευση γίνεται πιο διαδραστική, πολυμορφική και πολυαισθητηριακή δίνοντας περισσότερες επιλογές στη μαθησιακή διαδικασία και στην πολιτιστική εμπειρία. Σε άλλες περιπτώσεις η Τεχνητή Νοημοσύνη υποστηρίζει τη μάθηση και την ολοκλήρωση εργασιών με μεγαλύτερη ταχύτητα. Η τήρηση προϋποθέσεων σχετικά με τη διασταύρωση της αξιοπιστίας και οι δικλείδες ασφαλείας για την ορθή χρήση της Τεχνητής Νοημοσύνης, με αντιμετώπιση κάθε ατέλειας και σε αρμονικό συνδυασμό με άλλες μεθόδους, κρίνονται απαραίτητες για την αντιμετώπιση προκλήσεων στην ενσωμάτωσή της στην εκπαιδευτική διαδικασία. Τα παραπάνω χαρακτηριστικά σε συνδυασμό με αξιοποίηση της τέχνης και της Τεχνητής Νοημοσύνης σε τεχνολογίες, όπως η ρομποτική, δημιουργούν συνθήκες που προάγουν τη συμπερίληψη, με πολλαπλά συνακόλουθα μαθησιακά και κοινωνικά οφέλη.

Λέξεις – Κλειδιά: τέχνη, Τεχνητή Νοημοσύνη, τέχνη στην εκπαίδευση, συμπερίληψη.

ΣΥΜΠΕΡΙΛΗΨΗ ΣΤΟ ΜΟΥΣΕΙΟ & ΣΤΗΝ ΤΕΧΝΗ

LAB AUTISM

ΥΠΟ ΤΗΝ ΑΙΓΙΔΑ
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Υπουργείο Παιδείας, Θρησκευμάτων
και Αθλητισμού

Παρασκευή 20 Μαρτίου 2026

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ - ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ
Αμφιθέατρο Τελετών

Δράσεις συμπερίληψης του Τμήματος Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων και Επικοινωνίας (ΔΑΜΕΕΠ-ΥΠΠΟ) για μουσεία χωρίς αποκλεισμούς

Δρ Ανδρομάχη Κατσελάκη

Αρχαιολόγος, Προϊσταμένη του Τμήματος Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων και Επικοινωνίας, Διεύθυνση Αρχαιολογικών Μουσείων, Εκθέσεων και Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων, ΥΠΠΟ

Περίληψη

Τις τελευταίες δεκαετίες ο ρόλος του μουσείου και η θέση του στο κοινωνικό γίνεσθαι έχει αλλάξει ριζικά. Ανάλογα και οι προσδοκίες του κοινού είναι πλέον διαφορετικές. Μολονότι η ανάγκη συμπερίληψης, μέσα από την άρση ποικίλων αποκλεισμών και ανισοτήτων, και της διεύρυνσης του κοινού των μουσείων υπαγορεύεται από πολλούς και ποικίλους λόγους, σταθερά ζητούμενο είναι το μουσείο ή ο χώρος πολιτισμού να καταστεί προσβάσιμος όχι μόνο σε φυσικό επίπεδο αλλά και σε αντιληπτικό, συναισθηματικό, πνευματικό και διανοητικό και μάλιστα με τρόπο εύληπτο, φιλικό και ευχάριστο. Παράλληλα θα πρέπει να καλλιεργεί το σεβασμό και την αλληλοκατανόηση των πολιτισμών και της ετερότητας του άλλου εν γένει, να στηρίζει την ενεργή συμμετοχή όλων στο δημόσιο χώρο, να προάγει την κοινωνική ενσωμάτωση, να ενδυναμώνει την ένταξη ομάδων περιθωριακών έως πρόσφατα.

Στο πλαίσιο αυτό το Τμήμα Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων και Επικοινωνίας, της Διεύθυνσης Αρχαιολογικών Μουσείων, Εκθέσεων και Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων του Υπουργείου Πολιτισμού, σχεδιάζει, συντονίζει και υλοποιεί ποικίλες δράσεις, σύμφωνα με τις σύγχρονες αρχές της μουσειοπαιδαγωγικής, οι οποίες επιχειρούν με πολυεπίπεδο τρόπο να διευκολύνουν την πρόσβαση στο πολιτιστικό αγαθό, να καλλιεργήσουν τη συμπερίληψη και να διαχειριστούν σύνθετα ζητήματα και ιδιαίτερες ομάδες κοινού.

ΣΥΜΠΕΡΙΛΗΨΗ ΣΤΟ ΜΟΥΣΕΙΟ & ΣΤΗΝ ΤΕΧΝΗ

LAB AUTISM

ΥΠΟ ΤΗΝ ΑΙΓΙΔΑ
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Υπουργείο Παιδείας, Θρησκευμάτων
και Αθλητισμού

Παρασκευή 20 Μαρτίου 2026

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ - ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ
Αμφιθέατρο Τελετών

Μουσειακή εμπειρία και κοινωνική ένταξη: εκπαιδευτικές δράσεις για ευάλωτες κοινωνικές ομάδες στο Μουσείο Βυζαντινού Πολιτισμού

Δρ Εύα Φουρλίγκα

Αρχαιολόγος – Μουσειολόγος, Τμήμα Εκπαιδευτικών Δραστηριοτήτων και Επικοινωνίας, Μουσείο Βυζαντινού Πολιτισμού

Περίληψη

Στις σύγχρονες κοινωνίες, όπου το φαινόμενο του κοινωνικού αποκλεισμού λαμβάνει ολοένα και μεγαλύτερες διαστάσεις, τα μουσεία οφείλουν να λειτουργούν προς όφελος της κοινωνίας, σχεδιάζοντας δράσεις που ενθαρρύνουν τη συμμετοχή όλων χωρίς αποκλεισμούς. Στοχεύουν έτσι στην καταπολέμηση των προκαταλήψεων και των στερεοτύπων, με σεβασμό στην ετερότητα, συμβάλλοντας στην κοινωνική συνοχή και εξέλιξη.

Το Τμήμα Εκπαίδευσης του Μουσείου Βυζαντινού Πολιτισμού έχει εντάξει στην εκπαιδευτική του πολιτική ευάλωτες και κοινωνικά αποκλεισμένες ομάδες, όπως Άτομα με Αναπηρία (κινητική, νοητική, οπτική και ακουστική), Ρομά, ομάδες προσφύγων, αστέγων και ανέργων, μέλη θεραπευτικών ομάδων, άτομα με άνοια, καθώς και άτομα τρίτης ηλικίας. Μέσα από την ενεργητική συμμετοχή των ομάδων στην εκπαιδευτική διαδικασία της μουσειακής επίσκεψης, βασικός στόχος των δράσεων είναι η κοινωνική τους ένταξη και η διαμόρφωση μιας θετικής εμπειρίας επίσκεψης στο μουσείο.

Στην παρούσα ανακοίνωση παρουσιάζονται οι δράσεις και οι στόχοι προσέγγισης ευαίσθητων ομάδων κοινού ως επισκεπτών μουσείου.

ΣΥΜΠΕΡΙΛΗΨΗ ΣΤΟ ΜΟΥΣΕΙΟ & ΣΤΗΝ ΤΕΧΝΗ

LAB AUTISM

ΥΠΟ ΤΗΝ ΑΙΓΙΔΑ
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Υπουργείο Παιδείας, Θρησκευμάτων
και Αθλητισμού

Παρασκευή 20 Μαρτίου 2026

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ - ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ
Αμφιθέατρο Τελετών

Πληθοπορισμός στον Πολιτισμό και Διαχείριση Ευαίσθητων Ερευνητικών Δεδομένων

Μαριάννα Ζήκου¹, Αθηνά Γραμματικοπούλου², Γεωργία Αγγελάκη³, Γεώργιος Καρυδάκης⁴

¹Υποψήφια διδάκτορας, Πανεπιστήμιο Αιγαίου, Τμήμα Πολιτιστικής Τεχνολογίας και Επικοινωνίας

²Υποψήφια διδάκτορας, Πανεπιστήμιο Αιγαίου, Τμήμα Πολιτιστικής Τεχνολογίας και Επικοινωνίας

³Υποψήφια διδάκτορας, Πανεπιστήμιο Αιγαίου, Τμήμα Πολιτιστικής Τεχνολογίας και Επικοινωνίας

⁴Καθηγητής, Πανεπιστήμιο Αιγαίου, Τμήμα Πολιτιστικής Τεχνολογίας και Επικοινωνίας

Περίληψη

Η παρουσίαση περιλαμβάνει εισαγωγή στις απαιτήσεις και αρχές της ηθικής διαχείρισης δεδομένων για τη συμμετοχή ομάδων και κοινοτήτων στην επιστημονική έρευνα, με εστίαση στο πεδίο του πολιτισμού. Παρουσιάζονται καλές πρακτικές πληθοπορισμού που καλύπτουν τον κύκλο ζωής των δεδομένων σε μουσειακές συλλογές (σχεδιασμό, συλλογή, διασφάλιση ποιότητας, περιγραφή, διατήρηση, ανακάλυψη, ενσωμάτωση, ανάλυση). Συζητούνται ορισμοί, πρωτόκολλα, και μοντέλα για τη διαχείριση ευαίσθητων δεδομένων (π.χ., αποταυτοποίηση, k-ανωνυμία), καθώς και παράμετροι αποθήκευσης και διαμοιρασμού τους με ανοικτή πρόσβαση στο πλαίσιο της ψηφιακής πολιτιστικής κληρονομιάς και ευρύτερα.

Παρουσιάζονται πηγές (λεξιλόγια, οδηγοί, έγγραφα πολιτικής) με πρακτικά βήματα για τη μείωση των προκαταλήψεων στην τεκμηρίωση του ψηφιακού πολιτιστικού περιεχομένου που ενσωματώνουν συμπεριληπτικές αναφορές σε ευάλωτες ομάδες και υποεκπροσωπούμενες κοινότητες. Τέλος, αναφέρονται κριτικά ζητήματα και περιορισμοί στη χρήση συμμετοχικών τεχνολογιών από κοινότητες, όπως προσβασιμότητα, δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας, και ανοικτά δεδομένα.

ΣΥΜΠΕΡΙΛΗΨΗ ΣΤΟ ΜΟΥΣΕΙΟ & ΣΤΗΝ ΤΕΧΝΗ

LAB AUTISM

ΥΠΟ ΤΗΝ ΑΙΓΙΔΑ
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Υπουργείο Παιδείας, Θρησκευμάτων
και Αθλητισμού

Παρασκευή 20 Μαρτίου 2026

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ - ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ
Αμφιθέατρο Τελετών

Ο ρόλος της μουσικής στη ζωή παιδιών και νέων με βαριές και πολλαπλές αναπηρίες: αντιλήψεις γονέων

Λίλα Κοσσυβάκη¹, Rosie Rushton²

¹ Επίκουρη Καθηγήτρια Ειδικής Αγωγής στην Πρώιμη Παιδική Ηλικία, Διεθνές Πανεπιστήμιο της Ελλάδος, Επι τιμή Ανώτερη Ερευνήτρια, Πανεπιστήμιο του Birmingham, Ηνωμένο Βασίλειο

² Ερευνήτρια, Πανεπιστήμιο του Birmingham, Ηνωμένο Βασίλειο

Περίληψη

Η μουσική, άρρηκτα συνυφασμένη με την κουλτούρα κάθε λαού, έχει έντονη παρουσία στην καθημερινότητά μας επηρεάζοντας σημαντικά τη διάθεση, την ευημερία και τις σχέσεις μας. Η μελέτη αυτή διερευνά αντιλήψεις γονέων και φροντιστών σχετικά με το ρόλο της μουσικής στην οικογενειακή ζωή παιδιών και νέων με βαριές και πολλαπλές αναπηρίες στο Ηνωμένο Βασίλειο. Πιο συγκεκριμένα, εξετάζει τις απόψεις τους όσον αφορά τον τρόπο με τον οποίο ο υπό εξέταση πληθυσμός ακούει ή παίζει μουσική στο σπίτι καθώς και το κατά πόσο η μουσική μπορεί να επηρεάσει τη διάθεση και τη συμπεριφορά των παιδιών τους καθώς επίσης και τη μεταξύ τους σχέση.

Χρησιμοποιήθηκε μεικτή μεθοδολογία επεξηγηματικού διαδοχικού σχεδιασμού (mixed-method explanatory sequential design). Αρχικά συλλέχθηκαν δεδομένα από γονείς και φροντιστές μέσω ηλεκτρονικού ερωτηματολόγιου (n = 48) και στη συνέχεια επιλέχθηκε ένα μικρό αντιπροσωπευτικό δείγμα αυτών (n = 10), το οποίο παραχώρησε και ατομικές συνεντεύξεις.

Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι σύμφωνα με τους γονείς/φροντιστές τα παιδιά και οι νέοι με βαριές και πολλαπλές αναπηρίες ακούν μουσική πιο συχνά από ό,τι παίζουν μουσική στο σπίτι. Βρέθηκε επίσης ότι η μουσική χρησιμοποιείται για ένα πλήθος λόγων στην καθημερινότητα αυτών των ανθρώπων όπως διασκέδαση, ρύθμιση της διάθεσης και για να προσθέσει δομή στη ζωή τους. Τέλος, οι γονείς/φροντιστές ανέφεραν ότι το να ακούν μουσική μαζί με τα παιδιά τους βοηθά τις οικογένειες να αισθάνονται πιο συνδεδεμένες και ενισχύει τις μεταξύ τους σχέσεις.

Βιβλιογραφική πηγή

Rushton, R., & Kossyvaki, L. (2022). The role of music within the home-lives of young people with profound and multiple learning disabilities: Parental perspectives. *British journal of learning disabilities*, 50(1), 29-40.

ΣΥΜΠΕΡΙΛΗΨΗ ΣΤΟ ΜΟΥΣΕΙΟ & ΣΤΗΝ ΤΕΧΝΗ

LAB AUTISM

ΥΠΟ ΤΗΝ ΑΙΓΙΔΑ
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Υπουργείο Παιδείας, Θρησκευμάτων
και Αθλητισμού

Παρασκευή 20 Μαρτίου 2026

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ - ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ
Αμφιθέατρο Τελετών

Η μουσειακή εμπειρία για άτομα με ΔΑΦ – Το παράδειγμα του ΕΜΣΤ

Ελισάβετ Ιωαννίδη

Επιμελήτρια Εκπαίδευσης στο ΕΜΣΤ και Εικαστική Ψυχοθεραπεύτρια | Εθνικό Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης

Περίληψη

Η παρουσίαση με τίτλο «Η μουσειακή εμπειρία για άτομα με ΔΑΦ – Το παράδειγμα του ΕΜΣΤ» εξετάζει τον ρόλο των σύγχρονων μουσείων ως συμπεριληπτικών και υποστηρικτικών χώρων για άτομα στο φάσμα του αυτισμού και άτομα με άλλες νευροαναπτυξιακές δυσκολίες. Βασισμένη στη μακρόχρονη επαγγελματική εμπειρία της ομιλήτριας ως μουσειοπαιδαγωγού και εικαστικής ψυχοθεραπεύτριας, η παρουσίαση εστιάζει στο ΕΜΣΤ | Εθνικό Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης ως μελέτη περίπτωσης συμπεριληπτικής μουσειακής πρακτικής. Παρουσιάζεται η ανάπτυξη της στρατηγικής προσβασιμότητας του ΕΜΣΤ για άτομα με ΔΑΦ, η οποία υλοποιείται σε συνεργασία με τη φιλικά προσβάσιμη ΑΜΚΕTheHappyAct. Υποστηρίζεται ότι η προσβασιμότητα δεν θα πρέπει να αντιμετωπίζεται ως μια πρόσθετη παροχή, αλλά ως θεμελιώδης θεσμική αξία, βασισμένη στη συνεργασία, τη συνδημιουργία και τον σεβασμό των διαφορετικών τρόπων εμπειρίας της τέχνης και του μουσειακού χώρου.

ΣΥΜΠΕΡΙΛΗΨΗ ΣΤΟ ΜΟΥΣΕΙΟ & ΣΤΗΝ ΤΕΧΝΗ

LAB AUTISM

ΥΠΟ ΤΗΝ ΑΙΓΙΔΑ
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Υπουργείο Παιδείας, Θρησκευμάτων
και Αθλητισμού

Παρασκευή 20 Μαρτίου 2026

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ - ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ
Αμφιθέατρο Τελετών

Πολυαισθητηριακές εμπειρίες στο Μουσείο Παύλου και Αλεξάνδρας Κανελλοπούλου

Νίκος Παπαδημητρίου¹, Μαριλένα Καραμπατέα²

¹ Διευθυντής του Μουσείου Παύλου και Αλεξάνδρας Κανελλοπούλου

² Αρχαιολόγος

Περίληψη

Η έννοια της προσβασιμότητας μεταβάλλεται όσο το κοινό και τα μουσεία εξοικειώνονται με τις ανάγκες ομάδων, που έως πρόσφατα αντιμετώπιζαν διαφόρων ειδών αποκλεισμούς. Πλέον ζητούμενο δεν είναι μόνον η δημιουργία εμπειριών για κατηγορίες ατόμων με συγκεκριμένα αισθητηριακά ή κινητικά προβλήματα, αλλά η ανάπτυξη πεδίων και τρόπων αλληλεπίδρασης μεταξύ όλων των κατηγοριών ανθρώπων που επισκέπτονται το μουσείο.

Το Μουσείο Κανελλοπούλου προσπαθεί να υιοθετήσει μια τέτοια ολιστική προσέγγιση. Στην ανακοίνωση αυτή θα μιλήσουμε για τρία θέματα:

- A) την εμπειρία της εγκατάστασης «Μια αρχαιολογία της αναπηρίας», που φιλοξενήσαμε το 2022 (επιμ. D. Gissen, J. Stager, M. Zarmakouri)
- B) τη διοργάνωση συμπεριληπτικών ξεναγήσεων για την περιοδική έκθεση «ΠΡΟΜΗΘΕΑΣ ΛΥΟΜΕΝΟΣ: Ένα αριστούργημα ξαναβγαίνει στο φως» (2024-25)
- Γ) τη διοργάνωση πολυαισθητηριακών εργαστηρίων, που βασίστηκαν στην αλληλεπίδραση ατόμων με αναπηρίες όρασης και ακοήσμε άτομα χωρίς αισθητηριακά προβλήματα (2024).

Με βάση αυτά τα παραδείγματα, θα συζητήσουμε θεωρητικά και μεθοδολογικά ζητήματα που αφορούν τη συμπερίληψη, θα παρουσιάσουμε τα θετικά και αρνητικά κάθε δράσης και θα διατυπώσουμε σκέψεις για προβληματισμούς για τη δυνατότητα σχεδιασμού συμπεριληπτικών εκθέσεων και δράσεων, που δεν θα διαχωρίζουν τους επισκέπτες ανάλογα με τη σωματική τους ικανότητα.

ΣΥΜΠΕΡΙΛΗΨΗ ΣΤΟ ΜΟΥΣΕΙΟ & ΣΤΗΝ ΤΕΧΝΗ

LAB AUTISM

ΥΠΟ ΤΗΝ ΑΙΓΙΔΑ
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Υπουργείο Παιδείας, Θρησκευμάτων
και Αθλητισμού

Παρασκευή 20 Μαρτίου 2026

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ - ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ
Αμφιθέατρο Τελετών

Παρουσίαση του ρομπότ panda

Παύλος Χατζηγιαννάκογλου¹, Χριστίνα Συριοπούλου- Δελλή²

¹ Δρ, ΕΔΙΠ, ΕΚΠ, ΠΑΜΑΚ

² Αναπλ. Καθηγήτρια, ΕΚΠ, ΠΑΜΑΚ, Εργαστήριο Αυτισμού- Διάχυτων Αναπτυξιακών Διαταραχών και της Συμπεριφοράς του Ανθρώπου

Περίληψη

Στην παρούσα εργασία παρουσιάζεται το Panda Robot, ένα καινοτόμο ρομποτικό σύστημα που σχεδιάστηκε και κατασκευάστηκε με στόχο την υποστήριξη παιδιών με χαρακτηριστικά στο φάσμα του αυτισμού. Το Panda Robot αναπτύχθηκε ως ένα διαδραστικό εργαλείο αξιολόγησης και εκμάθησης κοινωνικών και επικοινωνιακών δεξιοτήτων στα παιδιά. Καινοτόμο στοιχείο της προσέγγισης αποτελεί ο συνδυασμός ενός ήδη υπάρχοντος παιχνιδιού με σύγχρονες ρομποτικές και ψηφιακές τεχνολογίες, μετατρέποντάς το σε ένα λειτουργικό ρομπότ με ελεγχόμενες κινήσεις, εκφράσεις και δυνατότητες αλληλεπίδρασης. Η σχεδίαση και η κατασκευή του βασίστηκαν σε τεχνικές ψηφιακής μοντελοποίησης και τρισδιάστατης εκτύπωσης, επιτρέποντας την προσαρμογή του ρομπότ στις ιδιαίτερες ανάγκες της συγκεκριμένης ηλικιακής και αναπτυξιακής ομάδας. Η εργασία εστιάζει στη φιλοσοφία σχεδίασης του Panda Robot, καθώς και στις προοπτικές αξιοποίησής του σε εκπαιδευτικά και θεραπευτικά πλαίσια για παιδιά στο φάσμα του αυτισμού.

ΣΥΜΠΕΡΙΛΗΨΗ ΣΤΟ ΜΟΥΣΕΙΟ & ΣΤΗΝ ΤΕΧΝΗ

LAB AUTISM

ΥΠΟ ΤΗΝ ΑΙΓΙΔΑ
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Υπουργείο Παιδείας, Θρησκευμάτων
και Αθλητισμού

Παρασκευή 20 Μαρτίου 2026

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ - ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ
Αμφιθέατρο Τελετών

Τέχνη και συμπερίληψη: Το παράδειγμα του προγράμματος «Χρώμα σε καμβά: Μια πολυαισθητηριακή Ιστορία της Τέχνης»

Στέλλα Αναστασάκη¹, Χριστίνα Βλάχου², Χαρίκλεια Κανάρη³, Θέμις Βελένη⁴, Καλλιόπη Γκίκα⁵

¹ Ιστορικός Τέχνης, Συνιδρύτρια της Off Stream

² Πολιτιστική Διαχειρίστρια, Συνιδρύτρια της Off Stream

³ Επίκουρη Καθηγήτρια ΤΕΠΑΕ ΑΠΘ

⁴ Δρ. Ιστορικός Τέχνης, Πολιτιστική Διαχειρίστρια, ΕΦΑ Ημαθίας και Ακαδημαϊκός Υπότροφος ΔΙΠΑΕ

⁵ Οδηγός Έργων Τέχνης για άτομα με απώλεια όρασης, Μουσείο Αφής

Περίληψη

Η ισότιμη πρόσβαση, συμμετοχή και απόλαυση της τέχνης και του πολιτισμού είναι θεμελιώδες ανθρώπινο δικαίωμα και αναπόσπαστο στοιχείο για την ουσιαστική συμπερίληψη και την πλήρη κοινωνική συμμετοχή. Τα άτομα με αναπηρία, παρά το αυξανόμενο ενδιαφέρον που παρατηρείται διεθνώς για τη διασφάλιση του δικαιώματος αυτού, εξακολουθούν να αντιμετωπίζουν πολλούς και πολυδιάστατους φραγμούς παρεμπόδισης άσκησης του δικαιώματος αυτού. Για τα άτομα με αναπηρία όρασης, η οπτικοκεντρική φύση και θεώρηση των εικαστικών τεχνών και των χώρων τέχνης όπως τα μουσεία και οι συχνά λανθασμένες ή απλουστευμένες αντιλήψεις για την αναπηρία όρασης, δημιουργούν συνθήκες αποκλεισμού οι οποίες συνδέονται τόσο με την έλλειψη υποδομών και παροχών προσβασιμότητας όσο και με άλλες μορφές παθητικού αποκλεισμού όπως οι μειωμένες ευκαιρίες κατάλληλης εκπαίδευσης στην τέχνη. Το τελευταίο, η εκπαίδευση στην τέχνη, είναι απαραίτητο ώστε τα άτομα με αναπηρία όρασης να μετέχουν ισότιμα σε πτυχές πολιτισμού όπως η ιστορία της τέχνης και τα διαφορετικά καλλιτεχνικά ρεύματα. Η παρούσα εργασία εστιάζει σε αυτή τη διάσταση μέσα από την παρουσίαση ενός εξ αποστάσεως προγράμματος προσβάσιμων μαθημάτων ιστορίας της τέχνης που υλοποιήθηκε από την Off Stream σε συνεργασία με την Εθνική Ομοσπονδία Τυφλών για μεικτές ομάδες ατόμων με και χωρίς αναπηρία όρασης. Στην εργασία παρουσιάζονται η μεθοδολογία του προγράμματος, το περιεχόμενο των μαθημάτων με τα καλλιτεχνικά ρεύματα εικαστικής δημιουργίας και μουσικής από τα μέσα του 19ου αιώνα μέχρι τις αρχές του 20ού, στοιχεία από την ανταπόκριση των συμμετεχόντων και συζητούνται ζητήματα και προβληματισμοί για την ουσιαστική συμμετοχή των ατόμων με αναπηρία όρασης στις τέχνες και στον πολιτισμό.

ΣΥΜΠΕΡΙΛΗΨΗ ΣΤΟ ΜΟΥΣΕΙΟ & ΣΤΗΝ ΤΕΧΝΗ

LAB AUTISM

ΥΠΟ ΤΗΝ ΑΙΓΙΔΑ
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Υπουργείο Παιδείας, Θρησκευμάτων
και Αθλητισμού

Παρασκευή 20 Μαρτίου 2026

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ - ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ
Αμφιθέατρο Τελετών

Μουσείο για όλους: Η αξία της μουσειακής αγωγής για τα άτομα με αναπηρία

Αμαλία Παπαϊωάννου - Μπούγα

Εκπαιδευτικός, M.Phil. M.Ed., Διευθύντρια Διεύθυνσης Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης Φωκίδας

Περίληψη

Τα σύγχρονα μουσεία αποκτούν σταδιακά νέα ταυτότητα επιχειρώντας το «άνοιγμά» τους στην κοινωνία και στοχεύοντας να αναλάβουν έναν ουσιαστικό κοινωνικό και «παιδευτικό» ρόλο. Επιδιώκουν μέσα από εκσυγχρονιστικές παρεμβάσεις και εκπαιδευτικά προγράμματα να μετατραπούν από στατικοί χώροι παρουσίασης εκθεμάτων σε πολυαισθητηριακά, διαδραστικά και συμπεριληπτικά περιβάλλοντα μάθησης, ενισχύοντας το δημοκρατικό χαρακτήρα τους, εφόσον απευθύνονται στο ευρύ κοινό χωρίς διακρίσεις. Τα άτομα με αναπηρία, ως ισότιμα μέλη μιας δημοκρατικής πολιτείας δικαιούνται να έχουν άνετη πρόσβαση και να απολαμβάνουν στο μέγιστο βαθμό την επίσκεψή τους σε μουσειακούς χώρους. Η ευχερής προσβασιμότητα δεν αφορά μόνο στο χωροταξικό σχεδιασμό και στις υλικοτεχνικές υποδομές, αλλά και στο σχεδιασμό κατάλληλα προσαρμοσμένων ξεναγήσεων και εκπαιδευτικών προγραμμάτων.

Ειδικότερα, για τους μαθητές/τριες με αναπηρία το μουσείο μπορεί να αποτελέσει ιδανικό περιβάλλον εκπαίδευσης και μάθησης, που ευνοεί την ενεργοποίηση υψηλού επιπέδου λειτουργιών: αντιληπτικών, κιναισθητικών, δημιουργικών, κοινωνικών, συναισθηματικών. Τα κατάλληλα σχεδιασμένα προγράμματα μουσειακής αγωγής μπορούν να «ανοίξουν νέες πόρτες» στους πνευματικούς τους ορίζοντες και να τους βοηθήσουν να αποκτήσουν, μέσα από καινούριες εμπειρίες, τη δυνατότητα κατανόησης του κόσμου που τους περιβάλλει. «Συνομιλώντας» με τα εκθέματα κατά την επίσκεψή τους στο μουσείο τα παιδιά με αναπηρία, διευκολύνονται να αντιληφθούν τον ιστορικό χρόνο, να διαμορφώσουν πολιτισμική συνείδηση και να αυτοπροσδιοριστούν ως ενεργά μέλη της κοινωνίας που εξελίσσεται από το παρελθόν στο παρόν και στο μέλλον.

Στην παρούσα εισήγηση θα καταδειχθεί με παραδείγματα από τη σχολική ζωή και τις δράσεις ενός ειδικού δημοτικού σχολείου, η καταλυτική επίδραση των οργανωμένων εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων μουσειακής αγωγής στην εκπαίδευση, στην κοινωνικοποίηση και στη συναισθηματική ενδυνάμωση μαθητών/τριών με αναπηρία.

ΣΥΜΠΕΡΙΛΗΨΗ ΣΤΟ ΜΟΥΣΕΙΟ & ΣΤΗΝ ΤΕΧΝΗ

LAB AUTISM

ΥΠΟ ΤΗΝ ΑΙΓΙΔΑ
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Υπουργείο Παιδείας, Θρησκευμάτων
και Αθλητισμού

Παρασκευή 20 Μαρτίου 2026

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ - ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ
Αμφιθέατρο Τελετών

Ψηφιακά διαδραστικά μέσα και θέατρο στο ειδικό σχολείο: Ενισχύοντας τη συμμετοχικότητα και τη δημιουργική έκφραση των μαθητών/τριών με αναπηρίες

Δαμιανή Βλαχάβα
MSc Θεατρολόγος

Περίληψη

Η ενσωμάτωση των ψηφιακών διαδραστικών μέσων στη θεατρική αγωγή ανοίγει νέους δρόμους για μια πιο συμμετοχική, βιωματική και μαθητοκεντρική διδασκαλία.

Στο πλαίσιο της ειδικής αγωγής, όπου οι μαθητές/τριες με αναπηρίες συχνά αντιμετωπίζουν περιορισμούς στη συμμετοχή τους σε θεατροπαιδαγωγικές δραστηριότητες, η τεχνολογία μπορεί να λειτουργήσει ως καταλύτης ένταξης, προσβασιμότητας και δημιουργικής έκφρασης. Η παρούσα έρευνα εξετάζει πώς τα ψηφιακά διαδραστικά μέσα μπορούν να ενισχύσουν τη συμμετοχικότητα, τη συνεργασία και την καλλιτεχνική έκφραση μαθητών/τριών με αναπηρίες στο ειδικό δημοτικό σχολείο. Ακολουθήθηκε μικτή μεθοδολογική προσέγγιση: αρχικά, συλλέχθηκαν δεδομένα από 50 θεατρολόγους ειδικής αγωγής μέσω ηλεκτρονικού ερωτηματολογίου, προκειμένου να διερευνηθούν οι απόψεις τους για τα οφέλη και τις δυσκολίες εφαρμογής των ψηφιακών εργαλείων στη θεατρική εκπαίδευση. Ακολούθησαν ημιδομημένες συνεντεύξεις με έξι θεατρολόγους που είχαν ήδη αξιοποιήσει ψηφιακά διαδραστικά μέσα στη διδασκαλία τους στο ειδικό σχολείο. Τα αποτελέσματα ανέδειξαν σημαντικά οφέλη, όπως η αύξηση της εμπλοκής, της αυτοέκφρασης και της κοινωνικής αλληλεπίδρασης των μαθητών/τριών, αλλά και προκλήσεις που αφορούν την τεχνολογική επάρκεια και τη διατήρηση του παιδαγωγικού προσανατολισμού. Συνολικά, η μελέτη υπογραμμίζει ότι η χρήση της τεχνολογίας στη θεατρική εκπαίδευση μπορεί να μετασχηματίσει ουσιαστικά την εμπειρία μάθησης, αρκεί να παραμένει προσβάσιμη, συμπεριληπτική και επικεντρωμένη στις ανάγκες όλων των μαθητών/τριών.

Λέξεις – Κλειδιά: θεατρική αγωγή, ειδικό σχολείο, αναπηρία, συμμετοχικότητα, ψηφιακά διαδραστικά μέσα, θεατρολόγοι

ΣΥΜΠΕΡΙΛΗΨΗ ΣΤΟ ΜΟΥΣΕΙΟ & ΣΤΗΝ ΤΕΧΝΗ

LAB AUTISM

ΥΠΟ ΤΗΝ ΑΙΓΙΔΑ
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Υπουργείο Παιδείας, Θρησκευμάτων
και Αθλητισμού

Παρασκευή 20 Μαρτίου 2026

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ - ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ
Αμφιθέατρο Τελετών

Χέρια που μιλούν με την Τέχνη

Αικατερίνη Σιδηροπούλου
Νηπιαγωγός ΕΑΕ, Med

Περίληψη

Το 3ο Ειδικό Νηπιαγωγείο Θεσσαλονίκης συμμετείχε με επιτυχία σε δύο ευρωπαϊκά προγράμματα eTwinning, «Everythingyoucanimagine» και «Special Arts», που ανέδειξαν τη σημασία της τέχνης ως μέσο έκφρασης, επικοινωνίας και ένταξης νηπίων με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες. Τα προγράμματα υλοποιήθηκαν σε διάστημα έξι μηνών, με συνεργασία σχολείων από την Ελλάδα και το εξωτερικό, και στόχευαν στην καλλιέργεια της δημιουργικότητας, της φαντασίας και της κοινωνικής αλληλεπίδρασης μέσω των εικαστικών τεχνών.

Στο πρόγραμμα «**Everythingyoucanimagine**», κάθε μήνα οι εκπαιδευτικοί ψήφισαν πέντε αγαπημένα υλικά (όπως χαρτόνια, κουμπιά, πλαστελίνη, υφάσματα κ.ά.) και τα παρείχαν στα παιδιά, τα οποία δημιουργούσαν ελεύθερα ό,τι φαντάζονταν, ενισχύοντας τη φαντασία και την αυτονομία τους. Αντίθετα, στο πρόγραμμα «**Special Arts**», οι συμμετέχοντες εκπαιδευτικοί αποφάσιζαν το θέμα κάθε δραστηριότητας (όπως «Αγάπη», «Φύση», «Εποχές») χωρίς περιορισμούς στα υλικά, δίνοντας έμφαση στην καλλιτεχνική έκφραση και τη συναισθηματική εμπλοκή.

Η εφαρμογή διαφοροποιημένης και βιωματικής διδασκαλίας, ομαδοσυνεργατικής μάθησης και πολυαισθητηριακών προσεγγίσεων, σε συνδυασμό με την αξιοποίηση της τεχνολογίας (Padlet, Canva, MovieMaker, YouTube), ενίσχυσε τη συμμετοχή και τη συνεργασία όλων των μαθητών/μαθητριών. Η συμμετοχή στα προγράμματα συνέβαλε ουσιαστικά στην αυτοέκφραση, την κοινωνική ένταξη και την αυτοπεποίθηση των νηπίων, αναδεικνύοντας την τέχνη ως πολύτιμο εργαλείο πρώιμης παρέμβασης.

Λέξεις – Κλειδιά: Τέχνη, Ειδική Αγωγή, δημιουργικότητα, συνεργατική μάθηση, διαφοροποιημένη διδασκαλία, eTwinning.

ΣΥΜΠΕΡΙΛΗΨΗ ΣΤΟ ΜΟΥΣΕΙΟ & ΣΤΗΝ ΤΕΧΝΗ

LAB AUTISM

ΥΠΟ ΤΗΝ ΑΙΓΙΔΑ
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Υπουργείο Παιδείας, Θρησκευμάτων
και Αθλητισμού

Παρασκευή 20 Μαρτίου 2026

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ - ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ
Αμφιθέατρο Τελετών

Η συμβολή των Τεχνών στην Ειδική Αγωγή: Οι απόψεις των εκπαιδευτικών σχετικά με τη δημιουργικότητα, την ένταξη και τη συναισθηματική ανάπτυξη

Ιωάννα Καραγεώργου¹, Χριστίνα Συριοπούλου-Δελλή²

¹ Εκπαιδευτικός, MSc Ειδική Αγωγή και ΤΠΕ

² Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Τμήμα Εκπαιδευτικής και Κοινωνικής Πολιτικής Πανεπιστήμιο Μακεδονίας

Περίληψη

Η παρούσα εισήγηση βασίζεται στη διπλωματική μου εργασία με τίτλο «Τέχνες και Ειδική Αγωγή». Σκοπός της έρευνας είναι η διερεύνηση των αντιλήψεων των εκπαιδευτικών σχετικά με τη χρήση και την παιδαγωγική αξία των Τεχνών (μουσική, εικαστικά, θέατρο, κίνηση) στη διδασκαλία μαθητών με αναπηρίες ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες. Η μελέτη ακολούθησε ποιοτική μεθοδολογία, μέσω ημι-δομημένων συνεντεύξεων με δεκαπέντε εκπαιδευτικούς ειδικής αγωγής. Τα αποτελέσματα ανέδειξαν ότι η αξιοποίηση των τεχνών ενισχύει τη συναισθηματική έκφραση, τη δημιουργικότητα, την αυτοεκτίμηση και την κοινωνική ένταξη των μαθητών, ενώ ταυτόχρονα ενδυναμώνει και τους ίδιους τους εκπαιδευτικούς σε προσωπικό και επαγγελματικό επίπεδο. Η εργασία καταλήγει ότι η συστηματική ενσωμάτωση των τεχνών στην ειδική αγωγή μπορεί να συμβάλει ουσιαστικά στην ισότητα και την ολόπλευρη ανάπτυξη των μαθητών, εφόσον υποστηριχθεί από κατάλληλη επιμόρφωση, θεσμικό πλαίσιο και εκπαιδευτικές πολιτικές.

ΣΥΜΠΕΡΙΛΗΨΗ ΣΤΟ ΜΟΥΣΕΙΟ & ΣΤΗΝ ΤΕΧΝΗ

LAB AUTISM

ΥΠΟ ΤΗΝ ΑΙΓΙΔΑ
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Υπουργείο Παιδείας, Θρησκευμάτων
και Αθλητισμού

Παρασκευή 20 Μαρτίου 2026

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ - ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ
Αμφιθέατρο Τελετών

Η τέχνη (art therapy) ως διαγνωστικό εργαλείο ανίχνευσης τραύματος και καλλιέργειας κοινωνικών κι επικοινωνιακών δεξιοτήτων σε παιδιά με διαταραχή αυτιστικού φάσματος

Καλλιόπη Αλητηπαρμάκη¹, Χριστίνα Συριοπούλου-Δελλή²

¹ Ψυχολόγος, MSc «Εξειδίκευση στις Τ.Π.Ε. και Ειδική Αγωγή - Ψυχοπαιδαγωγική της Ένταξης» -

Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης

² Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Τμήμα Εκπαιδευτικής και Κοινωνικής Πολιτικής Πανεπιστήμιο Μακεδονίας

Περίληψη

Τα ελλείμματα στον κοινωνικό και επικοινωνιακό τομέα της Διαταραχής Αυτιστικού Φάσματος παραμένουν μια σημαντική πρόκληση για τους ειδικούς ψυχικής υγείας, ενώ η τραυματοκεντρική θεραπεία δεν έχει εφαρμοστεί ευρέως σε παιδιά με διάγνωση Διαταραχής Αυτιστικού Φάσματος. Η παρούσα εισήγηση αναδεικνύει τον ρόλο της τέχνης ως καλλιτεχνικού αλλά και θεραπευτικού εργαλείου για την αξιολόγηση της λεκτικής και μη λεκτικής επικοινωνίας, καθώς και για τη διαχείριση κοινωνικών και ψυχοσυναισθηματικών ελλειμμάτων. Παράλληλα, διερευνάται η συμβολή της εικαστικής θεραπείας (art therapy) στη διαδικασία ανίχνευσης τραύματος. Τα πρόσφατα ερευνητικά δεδομένα επιβεβαιώνουν τη θετική επίδραση της εικαστικής θεραπείας στις προαναφερθείσες δεξιότητες, υπογραμμίζοντας την ανάγκη περαιτέρω μελέτης και εφαρμογής της σε θεραπευτικά και εκπαιδευτικά πλαίσια. Μέσα από τη βιβλιογραφική προσέγγιση, αναδεικνύεται η τέχνη ως μέσο έκφρασης, αξιολόγησης και θεραπευτικής παρέμβασης στο πεδίο της Ειδικής Αγωγής.

ΣΥΜΠΕΡΙΛΗΨΗ ΣΤΟ ΜΟΥΣΕΙΟ & ΣΤΗΝ ΤΕΧΝΗ

LAB AUTISM

ΥΠΟ ΤΗΝ ΑΙΓΙΔΑ
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Υπουργείο Παιδείας, Θρησκευμάτων
και Αθλητισμού

Παρασκευή 20 Μαρτίου 2026

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ - ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ
Αμφιθέατρο Τελετών

Θεραπεία μέσω Τέχνης για Παιδιά με ΔΑΦ. Μια διερεύνηση εφαρμογών και Αποτελεσμάτων Διεθνώς

Σπυριδούλα Παυλίδου ¹, Χριστίνα Συριοπούλου-Δελλή²

¹ Εκπαιδευτικός Προσχολικής Αγωγής ΠΕ60 σε σχολική μονάδα με Τμήμα Ένταξης τα τελευταία 10 χρόνια και προϋπηρεσία 25 χρόνια

² Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Τμήμα Εκπαιδευτικής και Κοινωνικής Πολιτικής Πανεπιστήμιο Μακεδονίας

Περίληψη

Τα παιδιά και οι έφηβοι με ΔΑΦ αντιμετωπίζουν δυσκολίες στις κοινωνικές, επικοινωνιακές και συναισθηματικές δεξιότητες κι αυτό έχει επιπτώσεις στην καθημερινή τους ζωή. Η θεραπεία μέσω τέχνης έχει αποδειχθεί αποτελεσματική με πολλούς πληθυσμούς. Στόχος της εργασίας μας να εξετάσει τις εφαρμογές, τα αποτελέσματα και τις δυσκολίες της διεθνώς και την επιπρόσθετη αξία της συνδυαστικής χρήσης ρομποτικής και τεχνολογιών με τη θεραπεία μέσω τέχνης για τα παιδιά και τους εφήβους με ΔΑΦ. Η βιβλιογραφική ανασκόπηση έγινε στις ακόλουθες βάσεις δεδομένων: Google Scholar, Science Direct, Research Gate, Taylor & Francis Online, Pub Med. Το χρονολογικό εύρος επιλέχθηκε να καλύψει μια δεκαετία από το 2014 – 2025 για να εξετάσουμε πρόσφατες έρευνες και άρθρα. Συμπεριλήφθηκαν έξι συστηματικές βιβλιογραφικές ανασκοπήσεις, μελέτες περίπτωσης, έρευνες που οι συμμετέχοντες είναι κυρίως παιδιά ή έφηβοι με ηλικία μικρότερη από 19 χρονών με διάγνωση Δ.Α.Φ. και συννοσηρές παθήσεις ή άλλες αναπτυξιακές διαταραχές, με ελάχιστες εξαιρέσεις όπου έχουμε τη συμμετοχή ενηλίκων με ΔΑΦ, παιδιών με μαθησιακές δυσκολίες ή με ειδικές ανάγκες, εκπαιδευτών, θεραπευτών και μελών της οικογένειας, εμπειρικές έρευνες που αναφέρουν πρωτότυπα ποιοτικά, ποσοτικά ή μικτά αποτελέσματα σχετικά με τις επιδράσεις της θεραπείας μέσω τέχνης, αλλά και θεωρητικά άρθρα από χώρες της Ευρώπης, των Η.Π.Α, της Ασίας και της Αυστραλίας. Οι μορφές τέχνης, οι μέθοδοι της θεραπείας μέσω τέχνης, οι συνθήκες, το μέγεθος και το είδος διάγνωσης των δειγμάτων παρουσιάζουν ετερογένεια. Ωστόσο σε όλες τις έρευνες και τα άρθρα αναφέρεται βελτίωση στις κοινωνικές, επικοινωνιακές, συναισθηματικές και κινητικές δεξιότητες. Συμπερασματικά θα λέγαμε ότι ενώ οι παρεμβάσεις της θεραπείας μέσω τέχνης και η χρήση της ρομποτικής και των τεχνολογιών διεθνώς επιδρούν θετικά στα κύρια συμπτώματα των παιδιών και εφήβων με ΔΑΦ προτείνεται και απαιτείται περαιτέρω έρευνα με πιο αυστηρή μεθοδολογία για να μπορεί να υπάρξει τεκμηρίωση και γενίκευση των ευρημάτων. Ερευνητικό ενδιαφέρον παρουσιάζει η εφαρμογή της θεραπείας μέσω τέχνης σε άλλα πλαίσια και περιβάλλοντα, εκτός της κλινικής του σχολείου ή του σπιτιού. Η προσβασιμότητα των ατόμων με ΔΑΦ σε χώρους και εκδηλώσεις πολιτισμού όπως τα μουσεία, σε φεστιβάλ τέχνης και ιστορικές τοποθεσίες θα προωθήσει την κοινωνική τους ενσωμάτωση με πολλαπλά οφέλη.

Λέξεις – Κλειδιά: Θεραπεία μέσω τέχνης, Διαταραχές Αυτιστικού Φάσματος, Χοροθεραπεία, Δραματοθεραπεία, Μουσικοθεραπεία, Προσβασιμότητα Σε Χώρους Πολιτισμού

ΣΥΜΠΕΡΙΛΗΨΗ ΣΤΟ ΜΟΥΣΕΙΟ & ΣΤΗΝ ΤΕΧΝΗ

LAB AUTISM

ΥΠΟ ΤΗΝ ΑΙΓΙΔΑ
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Υπουργείο Παιδείας, Θρησκευμάτων
και Αθλητισμού

Παρασκευή 20 Μαρτίου 2026

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ - ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ
Αμφιθέατρο Τελετών

Αισθητηριακή προσβασιμότητα και αυτισμός: Προς ένα συμπεριληπτικό μουσείο – το παράδειγμα του ΕΜΣΤ

Μαρία Καρακασίδου

Εκπαιδευτικός Ειδικής Αγωγής. Συνιδρύτρια και Σύμβουλος Προσβασιμότητας, The Happy Act.

Περίληψη

Στο άρθρο 30 (παρ. 1) της Σύμβασης του Ο.Η.Ε. για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία (2006) ορίζεται ότι τα κράτη μέλη οφείλουν να διασφαλίζουν την απρόσκοπτη πρόσβαση των ατόμων με αναπηρία σε δράσεις και χώρους πολιτισμού. Για δεκαετίες, η προσβασιμότητα ταυτιζόταν κυρίως με την εξυπηρέτηση κινητικών αναπηριών, καθώς αυτές είναι άμεσα αντιληπτές. Σήμερα, ωστόσο, δίνεται αυξανόμενη έμφαση στις λεγόμενες «αόρατες αναπηρίες», στις οποίες εντάσσεται και ο αυτισμός. Η προσβασιμότητα για τα άτομα στο φάσμα του αυτισμού αποτελεί επιτακτική ανάγκη, αναφορικά με την οποία έχουν υλοποιηθεί διεθνώς περιορισμένες πρωτοβουλίες.

Ο τομέας του πολιτισμού, με κύριο εκφραστή του τα μουσεία, αναπτύσσει τα τελευταία χρόνια συστηματικές δράσεις προς την ενίσχυση της αισθητηριακής προσβασιμότητας. Τα μουσεία εξελίσσονται σε περισσότερο ανθρωποκεντρικά ιδρύματα, διευρύνοντας το κοινό τους και απευθυνόμενα σε ομάδες με διαφορετικές ανάγκες, όπως τα άτομα με αυτισμό.

Στην Ελλάδα, το Εθνικό Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης (ΕΜΣΤ) αποτελεί χαρακτηριστικό παράδειγμα, καθώς είναι το πρώτο μουσείο στην Ευρωπαϊκή Ένωση που έχει αναπτύξει ολοκληρωμένες πρακτικές αισθητηριακής προσβασιμότητας για τον αυτισμό, συμβάλλοντας στην προώθηση της ισότιμης συμμετοχής όλων στην πολιτιστική εμπειρία.

ΣΥΜΠΕΡΙΛΗΨΗ
ΣΤΟ ΜΟΥΣΕΙΟ
& ΣΤΗΝ ΤΕΧΝΗ